

Heemkundige Kring Dr. Croquet - Walem

MAGAZINE 60 - P.F. De Noter

Driemaandelijkse uitgave : januari-februari-maart 2021

Colofon

Dit magazine is een uitgave van
vzw Heemkundige Kring
Dr. Croquet Walem

Maatschappelijke zetel:
Kloosterstraat 76
B-2800 Walem

www.heemkundewalem.be
info@heemkundewalem.be

U kan lid worden door
overschrijving van
12 euro op rekening nr.:
BE23 7512 0773 0691
dan krijgt u de volgende nummers
van ons tijdschrift in uw bus.

Redactie en medewerkers
van dit nummer:

Hugo Rom
Staf Daems
Karel Caelen
Walter Marivoet
Lucas Van de Leur
Pieter Van Der Veken
Tom Van Buggenhout
Boudewijn Ceulemans

Foto voorpagina:
Portret van Pieter Frans de Noter
de oude.

Onze ereleden

Balzarini Jan-Delwiche J.	Michiels Frank
Bellon Bert-Loiselle Martine	Morrens Paul
Belmans Wilfried	Nauwelaers Eugeen
Bergé Jan	Nuyts Dirk
Bruynseels Marc	Peeters Katrien (Apotheek-Walem)
Caelen Karel - Lucas Van de Leur	Peeters Henri
Carpentier Christiane	Poot Jaak - Janssens Lea
Ceulemans Boudewijn	Rahier Rombaut
Coeckelbergh Willy	Ressler Alex
Daems Gustaaf	Ressler Willy
Daems Rik	Rom Hugo
De Belder Karel	Rymenams Frans
De Coster J. - Guyot Lalignant A.	Steensels Danny-Van Malderen Sabine
De Greve Frans	Vaes Karel
De Groef Gerard	Van Buggenhout Tom - Veys Ann
De Laet Pieter	Van de brul Dirk (Bouwwerken),
De Win-Van Reeth	Van Genechten Gaby
Dox-Vercammen	Van Lint Jean-Van den Heuvel Inge
Duquene S.-Van Buggenhout C.	Van Look Juliette
Figeys Jos	Van Malderen Stefaan
Gebr. Peeters BVBA(Schrijnwerkerij)	Van Schoors Paul
Gijsemans Jan	Vandamme Ricardo
Gilon Els (Haarstudio Ellix)	Vander Kuylen Bart (Dierenarts)
Groep Gilon BVBA	Vansant Elza
Hendrickx Willy	Verbeeck Ludo
Honsia Clara	Vercammen Fons (AXA Bank)
Huysmans Florentina	Vergaelen Robert
Janssens Pieter	Verlinden Jan
Laurent Olivier	Voet Hans - Nuyts Magda
Dokter Liekens Jo	Wouters Gerald (Aannemer)
Maes Bob-Van Buggenhout Agnes	
Mariën Maria	
Marivoet Chantal	
Marivoet Herman	
Marivoet Martin	
Marivoet Walter - van Berckelaer Liz	
Merckx Eddy - Tanghe Annabel	

EDITORIAAL

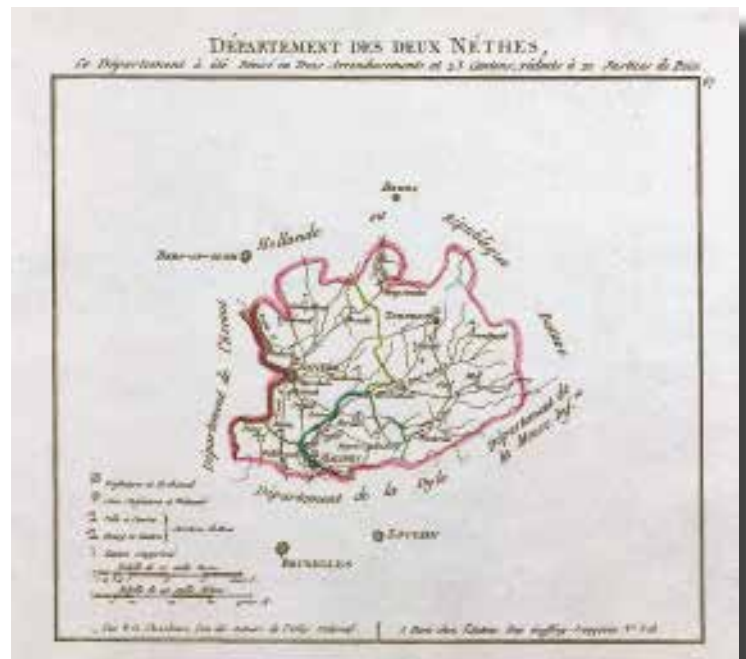
Rivierenland

Het is nu officieel: de Vlaamse Regering heeft beslist om over gemeentes heen én onder het niveau van de provincies een extra niveau te voorzien: de regio's. Het doel van dit niveau is om bepaalde taken (zoals bijvoorbeeld afval verwerking) over verschillende gemeentes heen te organiseren.

Walem en Mechelen komen in de regio Rivierenland te liggen. De regio behelst een strook in het zuiden van de provincie Antwerpen: van Bornem tot Heist-op-den-Berg. De benaming Rivierenland dook al eerder op en wordt nu geofficialiseerd. Het is een heel poëtische benaming, zeker in vergelijking met de namen van andere regio's. Want bij de naamgeving van de regio's had de muze van de poëzie niet altijd de pen van onze beleidsmakers vast. Bij sommige geraakt men zelfs niet verder dan de regio te benoemen met een samenvoeging van het woordje regio en de naam van de dominante stad: regio Antwerpen, regio Gent, regio Brugge, regio Oostende.

Andere regio's dragen gevestigde, vertrouwde namen zoals Waasland, Vlaamse Ardennen, Kempen en Westhoek. De cowboys en indianen zorgden voor de inspiratie bij het benoemen van de regio in het midden van West-Vlaanderen, want die regio werd godbeterd Midwest genoemd. Tweemaal moesten de windrichtingen een handje helpen om de namen van de opdelingen te benoemen: Zuid-West-Vlaanderen en Oost-Brabant. De regio rond Brussel wordt Halle-Vilvoorde genoemd. Hiervoor had toch ook meer poëzie kunnen gebruikt worden, of wou men een verwijzing behouden naar de jarenlang strijd om de splitsing van het arrondissement? Tenslotte is er nog de regio rond Dendermonde en Aalst, die maakt een verwijzing naar de rivier die door de regio stroomt en adopteert Denderregio als naam.

Heel de operatie doet denken aan de Franse overheersing (1795-1814). Toen werd het hele grondgebied opgedeeld in departementen. In België vormde de opsplitsing in departementen een blauwdruk voor de provincies die later in het leven werden geroepen. De Fransen lieten zich voor de benaming van de departementen leiden door de rivieren die het gebied bevoelen. Met uitzondering van het departement dat de latere provincie Luxemburg zal worden en dat "Forêts" genoemd werd, hielden ze dat consequent aan: Leie (West-Vlaanderen), Schelde (Oost-Vlaanderen), Dijle (Brabant), Beneden-Maas (Limburg), Twee Netten (Antwerpen). Dat laatste had trouwens een betere naam geweest voor de provincie Antwerpen, omdat er nu verwarring kan ontstaan tussen de stad en de provincie. Maar de aantrekkingskracht en het politieke gewicht van de metropool was in 1831 mogelijk veel te groot, en zo verwierf de provincie de naam van de stad.

Terug naar vandaag, met "Rivierenland" komt een nieuwe en frisse benaming in zwang, want -oh wee- de benaming had ook iets als "Zuid-Antwerpen" of "Parking-Zuid" kunnen zijn.

Maar graag redeneren we in dit editoriaal even verder door, uiteraard met een hele grote knipoog. De rivieren waar naar verwezen wordt met de term "Rivierenland" zijn ondermeer Dijle, Nete en Rupel, en laat het nu net die rivieren zijn die in Walem elkaar kruisen. Nergens anders in de regio wordt de naam "Rivierenland" zo toepasselijk en concreet als in Walem. Met een brede glimlach en met veel humor bombarderen we dus Walem als middelpunt en spil van de regio "Rivierenland".

Veel leesplezier !

De Noter, een kunstzinnige

In Mechelen doet de familienaam De Noter meteen denken aan aquarellen van oude gebouwen en stadsgezichten die gemaakt werden door Jan-Baptist De Noter. Het werk van zijn vader en zijn broer, die allebei Pieter Frans heetten, kennen we doorgaans minder goed. In deze bijdrage willen we deze drie Walemaars en hun kunstzinnige afstammelingen even in de schijnwerpers plaatsen.

PIETER FRANS DE NOTER (de oude)

Pieter Frans is de man die we zowat als de stamvader van de kunstenaarsfamilie kunnen beschouwen. In tegenstelling tot wat men vaak beweert, werd hij niet geboren in Walem, maar in Rumst op 18 maart 1748 als zoon van Cornelius De Noter en Maria Drossaert.

Pieter Frans werd opgeleid tot schrijnwerker. Maar zijn aspiraties reikten verder. Daarom liet hij zich inschrijven aan de kunstacademie die in 1772 door Willem Herreyns in Mechelen was opgericht. Hij volgde er leergangen architectuur en perspectieftekenen en behaalde daarvoor in 1775 de eerste prijs.

Op 21 mei 1776 trad Pieter Frans in het huwelijk met Anna Maria Storms, een meisje uit Walem dat twee jaar jonger was dan hij. Het jonge paar vestigde zich te Walem in De Gulden Bargie. Dat was het laatste huis links op de hoek van de Emiel Engelsstraat, vlak bij de brug. Dit huis werd afgebroken toen men in 1930 een nieuwe brug over de Nete bouwde.

Pieter Frans moet in Walem goed ingeburgerd geweest zijn, want in 1783 mocht hij voor de parochiekerk een nieuwe communiebank en een armenmeestersbank ontwerpen. Drie jaar later kwam daar nog een preekstoel bij. Al dit meubilair werd jammer genoeg vernield bij de brand die de kerk op 4 juli 1952 teisterde.

In Walem werd het gezin De Noter gezegend met zes kinderen. In 1788 verhuisden zij met zijn allen naar de Drabstraat in Mechelen. Ondertussen was Pieter Frans al lang geen gewone schrijnwerker meer. Hij ging zich steeds meer profileren als tekenaar en als architect dankzij de cursussen die hij aan de academie had gevolgd. Zo kreeg hij bijvoorbeeld de opdracht om grondplannen te tekenen van kloosters die door de Franse overheid waren geconfisqueerd.

Twee werken van Pieter Frans De Noter uit 1783 in de Onze-Lieve-Vrouwekerk van Walem.

Links: de communiebank

Rechts: de armenmeestersbank met opschrift St-Barbara. Een armenmeestersbank was een gestoelte waarop de bestuursleden van een broederschap plaatsnamen. Van daaruit deelden ze levensmiddelen en andere zaken voor levensbehoeften uit aan kansarmen.

familie uit Walem

In 1807 werd Pieter Frans aangesteld als stadsarchitect en als leraar aan de Mechelse academie. Een van de opdrachten die hij kreeg als architect was het opmeten van een gedeelte van de oude stadsomwalling die moest afgebroken worden.

In 1810 maakte hij deel uit van een werkgroep die onderzocht of de commanderij van Pitzemburg niet kon ingericht worden als aartsbisschoppelijk paleis.

In 1818 stelde hij een plan op voor de restauratie van de voorgevel van de Sint-Pieter-en-Pauluskerk. Voordien had De Noter dit gebouw al eens onder handen genomen. Toen de Fransen besloten om de kerk om te vormen tot een Tempel van de Rede moesten alle religieuze beelden en symbolen verdwijnen.

Samen met Willem Herreyns vatte hij toen het idee op om in de kerk een structuur aan te brengen die de altaren en de biechtstoelen volledig aan het oog onttrok. De schilderijen werden bedekt met papier waarop republikeinse symbolen en spreuken stonden. Het was hun bedoeling om op die manier zo veel mogelijk kunstwerken te bewaren.

Als de kerk later weer voor de eredienst vrijgegeven zou worden, volstond het om de dingen waarachter ze alles verstopt hadden weer weg te nemen. Voor een groot deel is het homogeen interieur van de kerk nog steeds te danken aan deze ingreep.

Verschillende, vooral technische, tekeningen van De Noter worden in Mechelse archieven en musea bewaard. Daartoe behoren o.a. opmetingen van gebouwen, een tekening van de oude kraan aan de Dijle en een van de Sint-Romboutstoren (met spits).

Pieter Frans de Noter overleed te Mechelen op 6 oktober 1830. Vier van zijn zonen voelden zich eveneens geroepen om kunstenaar of architect te worden. De belangrijkste waren Pieter Frans De Noter de jonge en Jan Baptist.

De preekstoel in de kerk van Walem. Aanvankelijk hing hij aan een zuil rechts van de middenbeuk. Bij de herstelling van de schade die de kerk tijdens de eerste wereldoorlog had opgelopen, werd hij overgebracht naar de overkant en plaatste men hem op een voetstuk dat er oorspronkelijk niet bij hoorde.

Portret van Pieter Frans de Noter de oude, naar een schilderij door Jan Frans De Raedt.

De passer en de meetlat die hij vasthoudt wijzen erop dat hij een technisch tekenaar was. Dat het om een architect gaat, wordt gesuggereerd door de zuil (links op de voorgrond) en een zware arduinen sokkel (rechts onderaan) waarop een wereldbol staat.

Die wereldbol verwijst waarschijnlijk naar een tentoonstelling die in 1812 in Mechelen georganiseerd werd. De Noter nam daaraan deel met een tekening van de Sint-Romboutstoren, het model van een wenteltrap (uitgevoerd in hout) en een wereldbol.

Op die wereldbol kon men allerlei zaken aflezen zoals de zonsopgang en de zonsondergang, de sterrenbeelden waar de zon doorheen loopt en de hoek waarin de zon boven de horizon staat.

PIETER FRANS DE NOTER (de jonge)

Hij droeg dezelfde naam als zijn vader en werd te Walem geboren op 23 februari 1779.

In het atelier van Jan Frans Van Geel leerde hij beeldhouwen en aan de academie kreeg hij les van kunstschilder Willem Herreyns. De jonge De Noter zou ongetwijfeld een uitstekend beeldhouwer geworden zijn, als hij zijn opleiding had kunnen afmaken in het atelier van Van Geel.

Maar omdat die vooral religieuze werken afleverde, kreeg hij tijdens het Frans Bewind haast geen bestellingen meer en zag hij zich genoodzaakt de deuren te sluiten. Zijn leerling moest dus uitkijken naar een ander vak. Even later werd hij in de bevolkingsregisters ingeschreven als drukker.

In Mechelen leerde hij Maria Anna De Keyser kennen en met haar verhuisde hij naar Gent waar ze op 27 november 1802 in het huwelijk traden. Aanvankelijk verdiende hij er de kost met het tekenen en het uitsnijden van motieven voor het bedrukken van katoen. Maar al snel ging hij zich toeleggen op de schilderkunst. Met succes, want reeds in 1819 werd hij aangesteld als leraar aan de academie van Gent.

In de daaropvolgende jaren behaalde hij talrijke onderscheidingen tijdens tentoonstellingen in binnen- en buitenland.

Pieter Frans De Noter de jonge, naar een portret door Jacob Eeckhout, een Antwerpse schilder die van 1831 tot 1839 directeur was van de academie van Den Haag.

De Noter schilderde vooral landschappen, stadsgezichten en kerkinterieurs van de stad Gent en af en toe enkele hoekjes van Mechelen. Hij was ook een kunstverzamelaar.

Pieter Frans de jonge overleed op 21 november 1842. Een maand later werd in zijn sterfhuis een openbare verkoping gehouden van zijn collectie.

Daarin bevonden zich werken van schilders als Rubens, Rembrandt, Brueghel, Van Dyck en Teniers.

Drie van zijn kinderen zullen eveneens kunstenaar worden:
Anne-Marie, Joséphine en August.

Gezicht op de Vismarkt te Gent (1838)

Dit schilderij van Pieter Frans De Noter de jonge maakt deel uit van de Koninklijke Verzameling in Brussel.

DE NOTER Anne-Marie en DE NOTER Joséphine

Anne-Marie werd geboren te Gent op 28 december 1803, huwde in Rijsel met een zekere J.B. Albrecht en overleed er op 25 februari 1880. Joséphine werd geboren te Brussel op 17 februari 1805 en overleed in Laarne op 18 augustus 1825. Ze was dus amper 20 jaar. Beide zussen schilderden vooral bloemen en vruchten, Anne-Marie ook landschappen.

DE NOTER August

Deze kunstenaar werd geboren te Gent op 4 februari 1806 en overleed er op 32-jarige leeftijd. (31 oktober 1838). Hij behaalde grote onderscheiding aan de academie van Gent en won een prijs voor schilderkunst in Parijs. In Mechelen nam hij zes keer deel aan de salons van de Société des Beaux Arts. Hij schilderde vooral genrestukken en landschappen waarin dieren voorkwamen. Het Mechels stadsarchief bezit een aantal van zijn etsen en in de collectie van de stedelijke musea bevindt zich zijn schilderij Het Hoenderhof (1838).

JAN BAPTIST DE NOTER

Deze zoon van Pieter Frans (de oude) en jongere broer van Pieter Frans (de jonge) werd geboren te Walem op 30 november 1786. Veel zal hij zich van zijn geboortedorp niet herinnerd hebben, want twee jaar later verhuisde het gezin naar Mechelen.

Van huize uit was hij, als zoon van een stadsarchitect, gefascineerd door gebouwen en alles wat met architectuur te maken had. Aan de academie leerde hij tekenen. Daarnaast ging hij ook in de leer bij kunstschilder Pieter Verhulst. Aquarel was de schildertechniek die hij het liefst beoefende. Net als zijn broer verhuisde Jan Baptist naar Gent. Dat was in 1814. Daar leerde hij Charlotte Maya kennen en met haar huwde hij op 20 november 1818. In Gent maakte hij talrijke tekeningen en aquarellen van stadsgezichten en gebouwen.

Vier jaar later keerde hij met zijn gezin, dat intussen was aangegroeid met twee kinderen, terug naar Mechelen. Hier hoopte hij zijn vader te kunnen opvolgen als stadsarchitect en als leraar aan de academie. Het stadsbestuur koos echter voor F.J. Bauwens uit Brussel. Om zijn brood te verdienen zou Jan Baptist het dus over een andere boeg moeten gooien en hij begon zich verder toe te leggen op die dingen waar hij in Gent al mee begonnen was: stadsgezichten en gebouwen.

Het lot was hem gunstig gezind. In die tijd kende de belangstelling voor het cultuurhistorisch erfgoed een enorme boost. Dat betekende onder andere dat men historische bouwwerken systematisch ging inventariseren en in beeld brengen. En dat laatste was uitgerekend een kolfje naar zijn hand. Verschillende kunsthistorici en kunstliefhebbers deden een beroep op hem. Ook de stad Mechelen deed haar duit in het zakje.

Zijn belangrijkste opdrachtgever was ongetwijfeld Jan Schöffers, de archivaris van het aartsbisdom. Deze historicus publiceerde een reeks artikelen die later in boekvorm werden

In 1822 gaf Jacob Eeckhout een album uit met portretten van 60 kunstenaars. Een van hen is Jan Baptist De Noter.

Het onderschrift luidt: "Peintre et dessinateur de vues de villes. Né à Waelhem (près de Malines) le 30 novembre 1786".

uitgegeven als "Historische aantekeningen rakende de kerken, de kloosters, de ambachten en andere stichten der stad Mechelen". Bij sommige van deze onderwerpen maakte Schöffers zelf de illustraties. Voor andere deed hij beroep op kunstenaars zoals August en Arnold Van den Eynde en Jan Baptist De Noter.

Zo ontstond een collectie van 508 prenten van Mechelse gebouwen en hun interieurs, van stadsgezichten en van landschappen in de omgeving. Bouwwerken staan daarin steeds centraal. Niet minder dan 329 van deze prenten zijn van de hand van Jan Baptist De Noter. Walem en omgeving zijn daarin vertegenwoordigd met afbeeldingen van de abdij Roosendaal, het kasteel Het Tongske en het Blokhuis langs de Oude Baan.

In 1878, na het overlijden van Schöffers, werd deze verzameling door de stad gekocht en ondergebracht in het stadsarchief. De aquarellen werden in 1980 gebundeld in drie kijkboeken samengesteld door de Mechelse historicus en journalist Jan Neckers onder de titel "Mechelen zoals J.B. De Noter het zag".

Maar heeft De Noter het ook echt zo gezien? Veel van de gebouwen waren op het ogenblik dat hij ze tekende al lang verdwenen of sterk verbouwd. Daarom moest hij zich vaak baseren op prenten van oudere tekenaars waarvan we ook niet weten of ze realistisch waren. Voor de rest deed hij beroep op zijn fantasie. En vermits hij een voorkeur had voor schilderachtige dingen, durfde hij wel eens een loopje nemen met de werkelijkheid.

Dat neemt niet weg dat de aquarellen van De Noter nog altijd als een belangrijke iconografische bron beschouwd worden bij het uitvoeren van restauraties en archeologisch onderzoek. Ook voor andere opdrachtgevers heeft De Noter nog tientallen tekeningen en aquarellen gemaakt. Meestal ging het om reeksen.

Van een totaal andere aard was de opdracht die hij in 1850 kreeg van het Mechels stadsbestuur.

Zij vroegen hem een kopie te maken van een stadsplan dat op het einde van de 16de eeuw getekend werd door een zekere Jan Van Hanswijck. Het betreft de op één na oudste plattegrond van Mechelen, die bovendien historisch interessant is omdat het alle belangrijke gebouwen uit die tijd herkenbaar weergeeft. De Noter heeft er niet minder dan vijf maanden over gedaan om dit werk minutieus te kopiëren.

Jan Baptist De Noter: "Het blokhuis tussen Mechelen en Walem in 1570".

Deze versterking aan de Oude Baan en de Vrouwvliet werd in 1492 gebouwd in opdracht van het stadsbestuur. Zij diende ook als een soort douanepost aan de grens van de heerlijkheid Mechelen.

Het gebouw verloor zijn betekenis toen in 1704 de nieuwe steenweg naar Antwerpen aangelegd werd. Daarna werd het zodanig verwaarloosd dat het dak in 1742 instortte.

De Noter maakte van het Blokhuis een aquarel en een pentekening die lichtjes van elkaar verschillen. Maar het dak kan hij nooit gezien hebben.

*Jan Baptist De Noter:
"Zicht op het Tongske in Battenbroek"(1851)*

Het Tongske was een bolwerk dat in de 17de eeuw tot kasteel verbouwd werd.

We kunnen ons afvragen of het er echt zo uitzag. In de tijd van De Noter bleef er van het kasteel immers niet veel meer over. In het begin van de 19de eeuw was het nog slechts een boerderij, daarna achtereenvolgens een azijnbrouwerij en een fabriek voor verf en meststoffen.

Jan Baptist De Noter overleed te Mechelen op 8 mei 1855. David, zijn oudste zoon, zal eveneens met succes het pad van de schilderkunst bewandelen.

DE NOTER David

David werd geboren in Gent op 24 juni 1818. Vier jaar later verhuisde zijn vader Jan Baptist terug naar Mechelen. Hier werd David opgeleid aan de academie en in het schildersatelier van Joseph Van Hoey. Op 16-jarige leeftijd nam hij in Mechelen reeds deel aan een tentoonstelling van de Société des Beaux Arts.

In mei 1845 vestigde hij zich als kunstschilder in Brussel. Enkele maanden later trad hij in Mechelen in het huwelijk met Clemence Wauters.

David De Noter schilderde vooral interieurs en stillevens met planten en dieren. Een tijdlang werkte hij samen met de Antwerpenaar Henri Leys voor wie hij onder andere bloemen, groenten en fruit schilderde, terwijl Leys op zijn beurt figuren op werken van De Noter aanbracht.

Zijn schilderij "Het atelier van Frans Snijders" is een doek waarin hij een interieur combineert met een reusachtig stilleven. Het werd in 1860 door de stad Mechelen gekocht en is lang te zien geweest in het Hof van Busleyden.

In 1861 verhuisde hij naar Parijs. Nadat een van zijn zonen tijdens een jachtongeval om het leven was gekomen, trok hij zich terug in Algiers waar hij op 28 januari 1892 stierf.

Raphaël Ferdinand (geboren te Schaarbeek op 2 november 1856) was een van zijn zes zonen. Ook hij verwierf bekendheid als schilder. Hij stierf in Nice op 9 maart 1936.

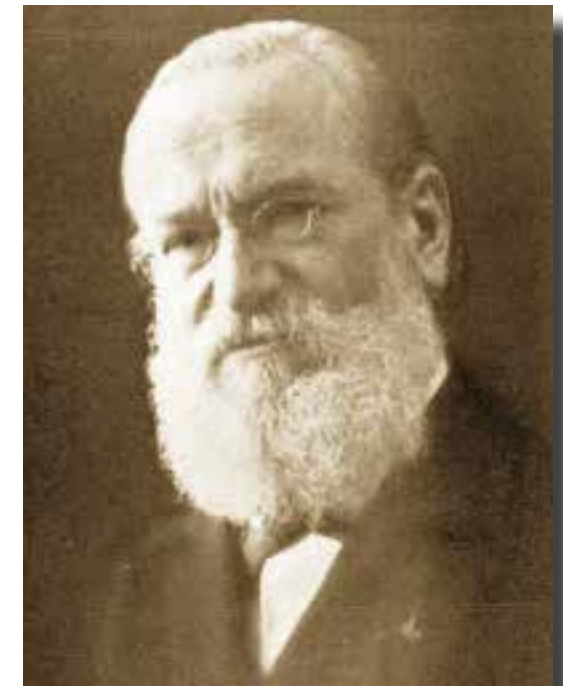

Foto van David De Noter door Gemmi Prevot, een bekende fotograaf die zich in 1863 in Parijs aan de Boulevard Montmartre vestigde.

Hij was ook fotograaf van het leger en de Garde Impériale.

1921 : 100 jaar geleden

Na een half jaar onderhandelen sluiten Polen en Sovjet-Rusland de Vrede van Riga. De Russisch-Poolse grens wordt opnieuw vastgesteld, waarbij Polen een flink deel van Wit-Rusland toegewezen krijgt. Sovjet-Rusland ziet af van enige aanspraken in Galicië en zal zich neutraal opstellen in het Pools-Litouwse conflict over Vilna. De Oekraïne wordt verdeeld, waarbij het overgrote deel naar Rusland gaat. De Oekraïense regering vlucht naar Frankrijk.

Griekenland gaat opnieuw in het offensief in Turkije. Het London Ultimatum: als Duitsland niet snel de opgelegde herstelbetalingen uitvoert, zullen de geallieerden het Ruhrgebied bezetten. Sovjet-Rusland en Duitsland sluiten een voorlopig handelsverdrag. Het hormoon insuline wordt ontdekt waardoor diabetici niet langer hoeven te sterven.

Dichterbij in België krijgen we het droogste jaar van de eeuw met een totale neerslaghoeveelheid van 406,4 mm (normaal 804,1 mm). België en het Groothertogdom Luxemburg sluiten een douane-unie voor vijftig jaar en de Belgische frank en de Luxemburgse frank worden gekoppeld, er kwamen gemeenteraadsverkiezingen, waaraan voor het eerst ook de vrouwen deelnamen. En in Walem...ongelukken, velodiefstallen en zitten we met "het lijk eener vrouw" ... Lees het zelf maar ...

4 februari 1921 Gazet van Antwerpen

Erg ongeluk. - Woensdag namiddag, rond 4 ure, gebeurde er op den Antwerpsche Steenweg een erg ongeluk. Een platte wagen reed naar Waelhem toe waarachteraan twee jongens, onderscheidenlijk tussen 12 en 13 jaar hingen.

De auto eener handelsfirma Van Gosselies, gestuurd door chauffeur Preau kwam in tegenovergestelde richting afgeboid. Toen de platte wagen ter hoogte van de herberg "De Roos" gekomen was, bemerkte de autogeleider dat de twee bengels van achter den wagen wegsprongen en den Steenweg zouden dweerschen en hij ze allebei aan stukken ging rijden.

Met buitengewone tegenwoordigheid van geest en uiterste krachtinspanning trachte de chauffeur die groote ramp te mijden met zwenkend te stoppen vaststaan tegen de boomen.

Ongelukkiglijk werd nog een der knapen, de genaamde Leopold Vertommen, te Waelhem wonende, door de achterste slijkweerder van den auto gevat en ten gronde geslingerd. De andere jongen ontsnapt gelukkigigerwijze.

Leopold Vertommen werd erg gekwetst opgenomen. Met gebroken bil en gevaarlijk wonden aan 't hoofd werd het slachtoffer in "De Roos" binnengedragen, waar heer doctor Verelst het de eerste geneeskundige zorgen toediende.

Intusschentijd had de chauffeur de inzitende zieke, die hij van Antwerpen, alwaar deze eene heilkundige bewerking had ondergaan, terug naar huis voerde doen afstijgen om er nu den kleinen Vertommen, in deerniswekkenden toestand verkeerende, mede naar het stedelijk gasthuis te brengen.

8 februari 1921 - Bredache courant (Nederlandse krant)

Bij het opgraven der lijken te Waelhem.

Stel u verder voor een dorp als Waelhem, na bij het fort, een lange, lange straat tot aan de brug. Daar was geen huis of 't was verwoest of beschadigd. Hier zag ik ook een aantal lijken opgraven. 't Was een vreeselijk gezicht, sommigen - 't waren soldaten- werden na te zijn ontdaan van hun kenteekenen in één gemeenschappelijke kuil gestopt. Alles ging heel spoedig in zijn werk, precies alsof genietroepen een grondwerk aan 't uitvoeren waren. Een veldgeestelijke stond erbij met een wijkwast, en zegende de lijken die in de kuil waren gelegd. Daarna togen een tiental mannen met het dempen aan 't werk en ten slotte werd er als nagedachtenis een groot houten kruis op geplant. De dik geworden kraaien, die zich reeds te goed hadden gedaan aan deze prooi, keken het werk nijdig aan. Nu de lijken zoo diep werden ingegraven, zouden zij er zich niet meer aan kunnen verzadigen. Dit gebeurde in de nabijheid van een landgoed aan de weg Waelhem-Mechelen en ingewijden vertelden mij, dat op deze wijze op dien dag 232 mannen waren begraven. Een dame die

in onze dagbladen

mijn medereisgenoot was, moest bij 't zien van dit vreeselijk schouwspel in een nabij gelegen koffiehuis gebracht worden.

Het mensch was geheel van haar stokje gevallen.

Spoedig bereikten wij van hieruit Mechelen waar 't er al niet beter uit zag.

Het eerste wat bij de inkomst uwe aandacht trok, was een klein vrijgelegen pleintje waarop een aantal houten kruisen stonden,

steeds omhangen met versche bloemen en kransen; hier rusten de gesneuvelden voor wie geen plaats meer was op de kerkhoven dezer zwaar beproefde stad.

Na ongeveer een kwartiertje wandelen bereikte men de groote markt en de kathedraal van St. Rombout. Op het eerste gezicht zou men zeggen dat deze beroemde kerk heel weinig van het bombardement had geleden maar trad men het heiligdom binnen, dan merkte men pas hoe ontzettend ook hier was huisgehouden. De prachtig geschilderde ramen allen vernield; bij mijn bezoek boden de kinderen scherven te koop aan, om voor aandenken mee te nemen.

Ik kon mij dan ook best voorstellen dat de kardinaal moet geweend hebben bij het zien van zijn stad.

3 maart 1921 - Gazet van Mechelen

Waelhem. – Een duizendtal leden der secties Brussel en Antwerpen, van den Koninklijken Belgische wielerbond, hadden er

aangehouden, Zondag als doel van een gezamenlijken uitstap een bezoek te brengen aan het fort van Waelhem. Zij werden welwillend ontvangen door Commandant Colson, onder wiens geleide en toelichting een indrukwekkende schouwing van't fort gedaan werd.

Inmiddels deed ook generaal Cabra zijne intrede in het fort. Na de militaire eer hem bewezen door 't garnizoen van Waelhem, hield de generaal eene voordrachtrede over het roemrijke fort van Waelhem, zijne verdediging, standhouden en val. Inzonderheid bracht de generaal in aanmerking de gewichtige rol welke het vervulde bij de verdediging van Antwerpen.

Sluitend bracht hij hulde aan commandant De Wit en al zijn dappere manschappen. Bij deze plechtige in ontvangstneming zal het overbrengen naar het gemeentelijk kerkhof van den namiddag geschieden.

Generaal Alphonse François Cabra

3 juni 1921 - Gazet van Mechelen

Nog maar altijd velodiefstallen. – Donderdag namiddag is er weer en rijwiel gestolen, ten nadeele van den timmerman Peeters van Waelhem. De man is werkzaam bij Ressler, wiens werkhuis op Zwartzusterberg gelegen is.

't Is uit diens bouw dat een behendige dief het rijwiel ongehinderd heeft kunnen wegemen en de plaat poetsen.

24 juni 1921 - Gazet va Mechelen

Erg ongeluk. – Donderdag namiddag omtrent 4 ure, gebeurde er op de Beenhouwersplaats een vrij erg ongeluk. De kleine Louis Van den Eynde, 13 jaar en wonende Zandstraat, te Waelhem, zat met zijn broertje op hunne kar, naar hunne oudere zuster te wachten, die eene boodschappen gaan doen was. Op een gegeven ogenblik viel de knaap achterwaarts over van de kar met het hoofd op de kassei. Hoewel de knaap uiterlijk geen erge kwetsuren bekwam, leed hij erge inwendige pijn en werd ter apotheek Bauthier verzorgd door Dr. Verelst. De ongelukkigen jongen werd daarna per auto huiswaarts gevoerd.

18 augustus 1921 - Gazet van Mechelen

Lijk gevonden. Moord of zelfmoord?

Eene ware opschudding heeft het wel verwekt, toen het bekend werd, dat Dinsdag morgen, het lijk eener vrouw door een van de wacht, zijnde soldaat, in het water der gracht, om het fort van Waelhem werd gevonden.

De gemeenteoverheid werd verwittigd, ter bestatiging van het feit en vond het lijk aan de achterkant van't fort in de walgracht liggen. Het was dit eener voornaam uitziende vrouw, en naar schatting rond de 40 jaar. Zij was zeer zedig in het zwart gekleed. Daar het lijk aan de plaatselijke overheid onbekend was, en op hetzelfde geen het minste teeken of papier, om deszelfs eenzelvigheid vast te stellen gevonden werd, en ook bij het bestatigen eener wonde aan het achterhoofd, werd het parket van Mechelen verwittigd.

Dit is onmiddellijk ter plaatse gekomen en heeft een onderzoek ingesteld. Uit de lijkschouwing door de wetdocters gedaan, schijnt te blijken, dat het lijk geen enkel spoor van eenig geweld vertoont. Alleen het herkennen van het lijk, zal eenige klaarheid brengen, of hier misdaad, zelfmoord of ongeluk is het spel is.

20 augustus 1921 - Gazet van Mechelen

Nog niet herkend. – Tot vrijdag was het lijk der vrouw, dat in de gracht van het fort van Waelhem gevonden werd nog niet herkend geworden, en blijft deze zaak alzoo met iets geheimzinnigs omhuld.

24 augustus 1921 - Gazet van Mechelen

Lijk herkend. – Het vrouwenlijk Maandag l.l. in de wateringen van het fort van Waelhem gevonden, is thans herkend, als zijnde een zekere Maria B., uit Edegem. Zondag l.l. was de ongelukkige uit de ouderlijke woning verdwenen. Het slachtoffer was niet wel bij haar verstand en men veronderstelt dat zij al doolende haar dood is te gemoet gelopen.

2 september 1921- Gazet van Mechelen

Een man doodgereden te Mechelen.

Een onmens van een autogeleider vlucht met versnelden rit

Woensdag avond gebeurde op de baan van Antwerpen, grondgebied van Mechelen en tegen de gemeente Waelhem, vlak bij het fort een ijselijk ongeval.

De genaamde Alfons Kortebeek, meesterbezetter, wonende hier te Mechelen, op het Groot Begijnhof 6, was werkzaam te Waelhem. Tusschen 8 en 10 ½ uur, verliet hij per fiets deze gemeente en reed rechts den steenweg af naar huis. De schildwacht aan het fort had hem zien rijden, toen ook een auto in tegenovergestelde richting kwam aangeboid en zag dat Kortebeek aangereden werd en ten gronde ging.

Daar de auto niet stopte en vermoedende dat de inzittenden niets wisten van het ge-

beurde, wilde de soldaat hen de weg belemmeren om te stoppen en hen te verwittigen, dat ze iemand hadden aangereden. Het tegendeel scheen waarheid, want nauw had de geleider den soldaat op den weg gezien of hij doofde zijn lichten en zette alle vlucht, zoodat de soldaat zorgen moest om weg te komen.

Nauw kon de schildwacht zien dat het een open auto was waarin twee personen gezeten waren; de geleider en eene vrouw. Andere waarnemingen kon de man niet doen om tot eenzelligheid te komen, dier onmenschen, die wetensen wilens, het slachtoffer aan zijn lot overlieten. De schildwacht is dan hulp gaan halen in het fort. Een brankandier en enkele manschappen togen ter plaatse. Zij vonden er den ongelukkige Kortebeek, met verbrijzelden schedel, zieltogend liggen.

De ongelukkige moet wel een zestal meter zijn meegesleurd, alvorens hij met het hoofd tegen een borduursteen geslagen werd en zoo geweldig, dat de hersens aan den steen kleefden. Het rijwiel werd verder gevonden, het was gansch dooreengewerkt.

Door den brankandier werd het slachtoffer verzorgd, tot een spoedig vervoer, voor verdere hulp. Een auto van Antwerpen komende, stopte en men laadde er den verongelukte op, en zo er nog hulp kon verleend worden hem tot den dichtbijwonenden, dr. Slachtmuylders, in de Sint- Kathelijnestraat, te vervoeren.

Alle hulp was overbodig, want Kortebeek had opgehouden te levenen, de heer doctor kon slechts den dood bestatigen, ten gevolge eenere schedelbreuk. Vandaar werd het lijk naar het stedelijk doodenhuis overgebracht.

Alfons Kortebeek was wel gekend, werd alhier geboren op 6 Februari 1880 en gehuwd. Hij laat eene weduwe achter met 4 kinderen, waarvan het oudste 14 jaar. Pas woonde hij een paar dagen op 't Begijnhof. Door den bijzonderen agent, heer Goossens, werd een eerste onderzoek ingesteld en het parket verwittigd van 't verschrikkelijk ongeval.

Uit het archief

De oprichting van de kerkfabrieken dateert uit de periode van de Franse revolutie en het bewind van Napoleon. Toen werden alle kerkelijke goederen onteigend en ter beschikking van de natie gesteld, onder het beding "op een behoorlijke wijze te voorzien in de kosten van de eredienst, in het onderhoud van de priesters en in de ondersteuning van de armen".

Onder de convention nationale (nationale conventie (Frankrijk)) en het directoire werden de kerkelijke goederen verkwist. De beoefening van de eredienst werd afgeschaft en vele geestelijken werden vervolgd. Door het concordaat dat eerste consul Napoleon Bonaparte op 15 juli 1801 (26 messidor van het jaar ix) afsloot met paus Pius vii kwam hierin verandering. Op 29 april 1803 werden de bisschoppen gelast tot instelling van de kerkfabrieken en het opstellen van functioneringsreglementen. De inrichting, werking en bevoegdheid werden bij keizerlijk decreet van 30 december 1809 geregeld. Het onafhankelijke België nam het decreet over en dit werd hierna nog gewijzigd en aangevuld door de wet van 4 maart 1870 en een decreet van 7 mei 2004.

In België is het sinds het concordaat zo dat de pastoors - later kwamen hier ook andere bedienaren van erkende godsdiensten in aanmerking - een bescheiden wedde ontvangen van het ministerie van justitie (departement eredienst) en dat de gemeenten moeten instaan voor een woonplaats voor de pastoor en een vergaardruimte voor de kerkfabriek. De pastoors alsook de burgemeesters waren van rechtswege lid van het kerkfabriek en mochten niet aan de stemming deelnemen.

Zij werden niet in de lijst opgenomen, uitgezonderd wanneer ze een speciale bijkomende functie bekleedden. Het bestuur werd in principe om de zes jaar herkozen met tussentijdse verkiezing om de drie jaar van de grote en kleine raadshelft. Het bestuur bestond uit enerzijds de fabrieksraad en anderzijds het bureel der kerkmeesters.

De kerkfabriek heeft als taak de eredienst mogelijk te maken. dit betekent dat zij instaat voor het onderhoud van het kerkgebouw, het orgel, de liturgische kleding en het liturgisch vaatwerk. Ook zorgt ze voor de aankoop van hosties, miswijjn, kaarsen en eventueel nieuw linnen of vaatwerk. Verder betaalt zij de casuelen van priester en organist.

De kerkfabriek heeft haar inkomsten uit de verkoop van kaarsen, een deel van de collecte, de misintenties, in bijzonder bij uitvaarten en huwelijken. Verder heeft een kerkfabriek vaak gronden, die verpacht worden, of eigendommen die verhuurd worden. Meestal slaagt de kerkfabriek er niet in om een begroting in evenwicht in te dienen bij het gemeentebestuur en de provincie. deze zijn dan verplicht om de tekorten aan te vullen.

Bijzonder zware kostenposten zijn vaak binnen- en buitenrestauratie van het gebouw en de restauratie van het orgel, doordat hier grote budgetten moeten worden vrijgemaakt raken deze projecten vaak op de lange baan.

Gemeente Waalhem

Register der beraadslagingen van de kerkfabriek.

*Zitting 3 oct. 1920 Toegestaan door den H. Gouverneur - Brief
Mijnheer de Gouverneur*

Wij nemen de eerbiedige vrijheid U ed.te verzoeken de lening door het Kerkfabriek aangegaan bij de laatste uitbetaling voor den Heropbouw der kerk van Waelhem te willen erkennen.

Zoals er in de aanmerkingen der begroting van 1913 vermeld staat moest er eene leening gedaan worden om den aannemer mijnheer Jorssen van Antwerpen te kunnen betalen, doch de kerk gansch uitgeput was en over geene geldmiddelen meer beschikte. De E. H. Pastoor Bruynkens en zijne zuster Amelia Bruynkens, om het Kerkfabriek uit zijnen neteligen toestand te verlossen hebben te dien einde een som gestort van 10.000 fr., op voorwaarde dat er hun een jaarlijkse intrest uitbetaald zou worden van ten minste 3,50% en dat hun op de 1ste vraag of in andere woorden zoodra mogelijk zou wederge-

Beraadslagingen der kerkfabriek.

geven worden. Nu intrest toegestaan aan 5%.

Het Opperhoofd van het Bisdome keurde de begroting van 1913 goed. De Bestendige Deputatie in hare zitting van 14 ook, maar op voorwaarde dat machtiging tot leening aangevraagd werde hetgeen ten gevolge van den droevigen oorlog die hier zoveel verwoest heeft en in assche gelegd niet is gedaan geweest en uitgesteld tot heden toe. Wees dan zoo goed, Mijnheer de Gouverneur deze leening te willen in orde brengen en ze te herkennen.

Ontvang mr. De Gouverneur de verzekering van onze christelijke dank onzer Hoogachting

F Bruynkens Pastoor

Zitting van den 1ste zondag van oct. 1920

Mijnheer de Gouverneur

Tijdens de jaren 1911 en 12 werd de kerk van Waelhem heropgebouwd en hersteld hetgeen aan de Kerkfabriek vele onkosten veroorzaakte. De heer Pastoor Fr. Bruynkens en zijne zuster hebben de welwillendheid gehad een som van 10.000vfr. aan de kerk te leenen.

Gezien de echtheid dezer leening. Gezien den kleinen intrest van 3,50 %.

Gezien de grote schade die de leeners ten oorzaak van den oorlog ondergaan hebben door alle hunne meubelen en huisraad door brand hun zijn ontnomen.

Gezien de duurte des levens.

Gezien de toestemming der leeners de som weer te geven als de Kerkfabriek in staat zal zijn zulkes te doen.

Besluit: Deze leening goed te keuren en ze te onderwerpen aan de goedkeuring der bevoegde overheid welke hare goedkeuring verleend heeft op voorwaarde dat er jaarlijksch een som afgekort worde.

N.B. Het aandeel van Juffrouw Amelia Bruynkens werd door hare broeder Fr. Bruynkens pastoor terugbetaald om te kunnen voorzien in de menigvuldige onkosten en betalingen, door ondergane operaties, enz te Mechelen en te Gent, veroorzaakt ten gevolge van hare langdurige ziekte tijdens de jaren 1921 en 1922, zoodat de gansche leening toekomt aan den E. H. Bruynkens pastoor.

Zitting van 1ste zondag van April 1922

Het kerkfabriek na lezing en nauwkeurige overweging der voorwaarden door de militaire overheid voorgeschreven en afgelegd ten einde de toelating te bekomen tot de eropbouw van een huis met aanhorigheden, toebehoorende aan de Kerk van Waelhem, gelegen in

De kerk tijdens de verbouwingen van 1911-1912

de zone der krijgsdienstbaarheden nabij het fort van Waelhem, bestaande sedert lange jaren voor de deselfde oprichting en door de Belgische genie voor verdediging doeleinden in 1914 afgestookt en vernietigd. Keurt dezelve eenparig goed en belooft ze strikt te zullen volgen.

Zitting van den 1sten zondag van april 1923

Gezien er van in 1911 afgebroken kerk sommige voorwerpen overschieten, die in de nieuwe kerk niet meer kunnen gebruikt worden.

Gezien er ook meerdere voorwerpen in de nieuwe kerk terug geplaatst bij de beschietingen van 1914 erg werden beschadigd.

Gezien het advies gegeven door den Z. E. H. Laenen, op verzoek van het kerkbestuur door de diocesane overheid met het onderzoek der voorwerpen belasten waarvan een afschrift hieraan is gehecht.

Gezien het advies en het aanbod van kunstschilder A. Van Poeck, te Antwerpen en de gegronde hoofs, vanwege het tribunaal van oorlogschade de noodige vergoedingen te bekomen.

Besluit: De voorwerpen onder list e), f), g), h) en i) te laten herstellen voor zooveel de middelen zullen toelaten. De voorwerpen onder de andere letters aangeduid te verkoopen of te verwijderen. De noodige toelating daartoe tot dit laatste aan te vragen.

I a) eenige stoffen antiquarius

b) een in hout met daarop bevestigd zilveren borduurwerk

c) de borstleuning van het vroeger oksaal in uitgesneden eik

d) de eiken deur van het binnenportaal

Deze voorwerpen komen voort van de oude kerk en zijn sinds 1913 buiten gebruikt. Zij kunnen ook niet meer gebruikt worden ten ware misschien een paar oude eike planken voor het herstellen der biechtstoelen. De andere voorwerpen bij de beschieting in 1914 gedeeltelijk verwoest bevonden zich reeds in de nieuwe kerk.

Het zijn:

II e) Een onthoofd en nog anders gehavend gepolychromeerd beeld van den H. Ambrosius.

f) Negen taferelen van den Kruising

g) eene betrekkelijke kleine schilderij

h) eene grotere schilderij, beide nog opgespannen, maar in zeer slechte staat

i) een geheel verscheurde schilderij (overspelige vrouw)

k) eenige objects der familie Coppens, in slechten staat

l) eenige overblijfselen van eenen steenen altaar in 1912 gemaakt door P. Peeters van Antwerpen

m) Twee banden van koorkapellen

Wat de voorwerpen onder nr II aangaat:

Het St. Ambrosiusbeeld (einde XVIII of eerste helft de XIX eeuw) is verre van een meesterwerk alhoewel de kop niet slecht is. De herstelling ervan zal betrekkelijk veel geld kosten; toch na rijpere overweging en in afwijking van mijn eerste gevoelen gisteren uitgedrukt, ware het goed dunkt mij die herstelling te laten schatten en als de prijs

niet al te hoog is, te laten uitvoeren. Is het geen groot kunststuk later in de kerk, het beeld blijft toch eene gedenkenis. De Kruisweg (schilderij der XIX eeuw) is ook geen meesterwerk, maar daar U een kruisweg nodig hebt, denk ik dat het voordeligste zoude zijn het statie te laten herstellen, en de 5 gansch vernielde te laten bijwerken. Ook is bij eene gedenkenis van wijlen Monseigneur Scheppers een groot welvarende kerk. De schilderijen onder list g) h) en i) aangeduid kunnen hersteld worden alhoewel dit schilderij onder list i) fel gescheurd is. De vraag is of ze de herstelling waard zijn.

Naar mijn denken. Ja! Voor zooveel men er nu kan voor onderscheiden, zijn het werken uit den XVIII eeuw van eene zekere weerde, en eenige weinig gedenkenis van vroegere weelde in de kerk. Van l), die overblijfselen hebben volstrekt geen weerde en mogen verwijderd worden. m) Een vier banden is goed, misschien kan hij gebruikt worden in eene nieuwe kerk. De andere is minder waard en mag dunkt mij verbrand worden.

Get. Kan Laenen

De Heer Van Poeck kunstschilder te Antwerpen, verklaart de herstellingen der schilderijen te doen aan de volgende prijzen:

1° De kruising IX statiën gansch herstellen, herdoeken, afkuischen vernissen en voorzien van nieuw raam. Het stuk 400 frs. = 3600 frs.

2° V Statiën gansch verdwenen, bijwerken volgens de trant der anderen. Het stuk 4250 frs.

3° XIV nieuwe omlijsten maken, voorzien van opschriften, nieuwe kruiskens in fijn goud en zwart. Het stuk 175 frs. = 2450 frs.

4° De overspelige vrouw werk uit de XVII eeuw, vlaamsche school 3.5 hoogte, 4.5 breedte. Doek is gansch in stukken, moet herdoekt worden en vraagt eene volledige herstelling 3000frs

5° Engelen met bloemen in een prachtig landschap, werk uit de XVII eeuw, vlaamsche school 2 m hoogte, 3 meter breed. De figuren zijn op verschillende plaatsen door granaat scherven doorboord. Voor een volledige herstelling 1300 frs.

6° De discipelen van Emmaüs, verdienstelijk werk der XVII eeuw, vlaamsche school 1,6 lengte 1,1 hoogte. Deze schilderij is op verschillende plaatsen doorboord, vraagt herdoeking- volledige herstelling 100 frs.

Vernieuwing van lijst en fijn goud en zwart 100 frs.

7) De ladder van Jacobs werk met verdiensten, vlaamsche school 1,8 m br. 1 m. hoogte. Is gescheurd op vele plaatsen, herdoeken, bijwerken, opkuischen, herstellen 500frs. Voor verzending en onvoorziene kosten 500 frs.

De totale som is zeventien duizend vijf honderd franken voor de volkomene herstellingen en alle onkosten van 18 schilderijen en toevoerende aan de kerk van Waelhem. In dubbel gedaan te Antwerpen den 8 meert 1923

Arthur Van Poeck artiste-restaurateur

 hr

Een zelfportret van kunstschilder Arthur Van Poeck

Vroeger en nu

Het eerste huis recht vooraan was "De Wachtzaal" waar men een pintje kon drinken terwijl men op de tram wachtte.

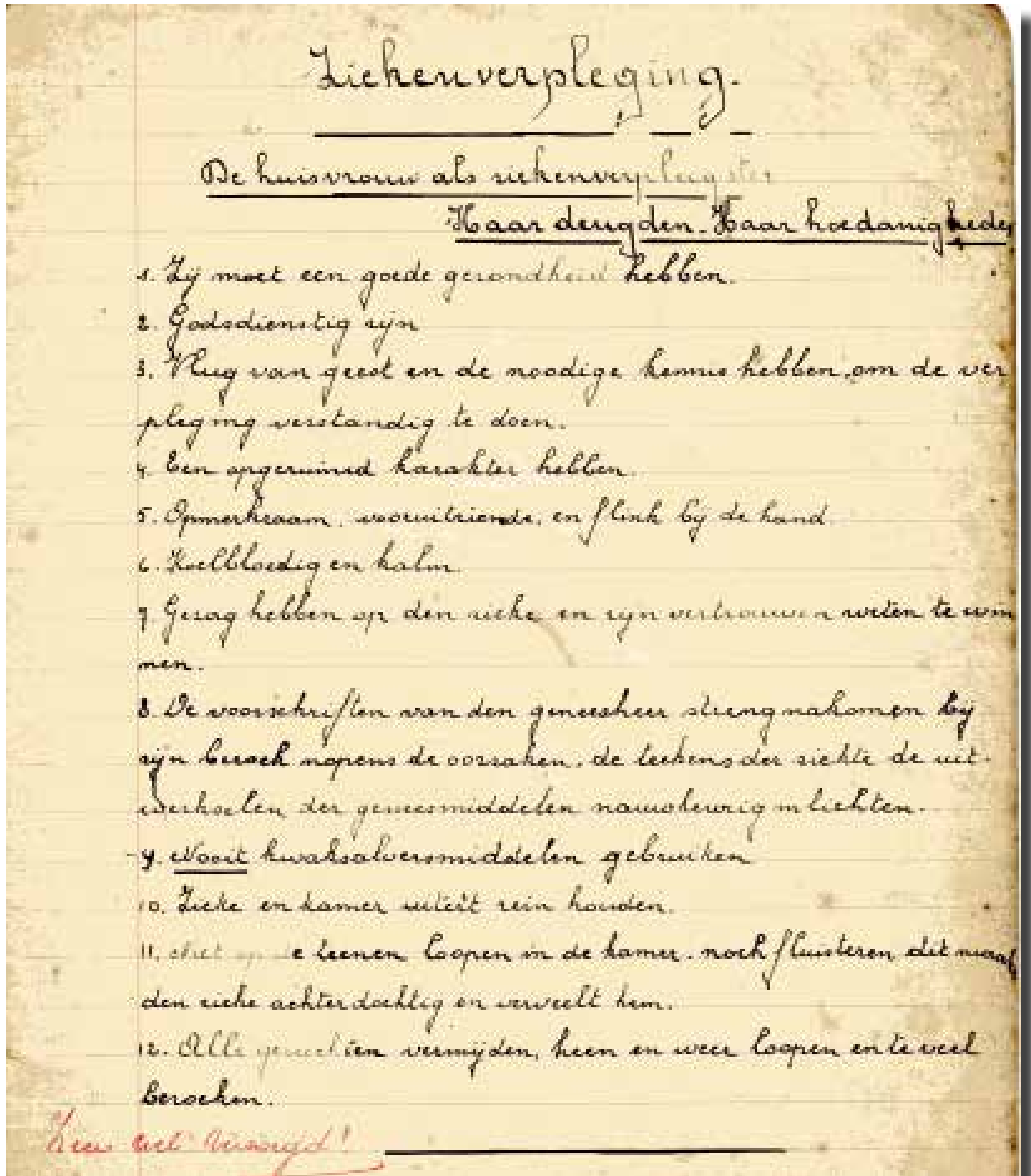

En tot slot...

... kwam ik toevallig op Nationale vrouwendag dit schriftje uit 1934 tegen.

In 12 regels legt men in niet mis te verstane woorden uit wat te doen bij ziekenverzorging.

Misschien komen deze in de huidige tijden van Corona wel van pas voor diegenen, die wegens de vele maatregelen, het bos door de bomen niet meer zien ...

Dag zonder afwas !

Zondag 5 december 2021 DOMEIN ROOSENDAEL

Na eindeloos lang wachten hopen we op het einde van dit jaar jullie eindelijk terug te mogen en kunnen verwennen met een lekker etentje.

Kom samen met ons genieten in het prachtige kader van domein Roosendael.

Wegens de op dit ogenblik nog niet gekende maatregelen vragen we wel om **op voorhand in te schrijven**.

Het menu bestaat, zoals op onze vorige edities, steeds uit een voorgerecht, hoofdschotel en nagerecht of koffie voor de democratische prijs van €20,00 voor volwassenen en € 12,00 voor kinderen (-12 jaar).

We bezorgen jullie zo snel mogelijk meer details over de juiste samenstelling van het menu.

Inschrijven kan nu reeds via :

- email: reservatie@heemkundewalem.be
- telefoon: **0485 91 31 81** (Walter Marivoet)
- je kan natuurlijk ook reserveren **via één de bestuursleden** van onze vereniging die je kan terugvinden op onze website: www.heemkundewalem.be

INHOUD

Editoriaal	... 3
De Noter, een kunstzinnige familie uit Walem	... 4
1921: 100 jaar geleden in onze dagbladen	... 10
Uit het archief: Beraadslagingen der kerkfabriek	... 14
Vroeger en nu	... 18
En tot slot 19
Dag zonder afwas !	... 20